

Quaderns Commemoratius

PREGÓ DE LES FESTES DECENNAIS DE LA MARE DE DÉU DE LA CANDELA 2001 *

per Josep Maria Domènech i Mateu

Diria una mentida si no manifestés públicament, en aquest acte, la gran alegria que vaig tenir quan el nostre Alcalde, l'Il·lustríssim Senyor Jordi Castells, em proposà que fos el pregoner de les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela del 2001. I també vull raonar el perquè de tanta satisfacció.

M'explicaré. Primer de tot perquè el poble en què vaig néixer i amb el qual em sento tan i tan identificat m'ofereix aital distinció. Això m'omple de joia i alhora em transmet la bonhomia i l'altruisme dels meus conciutadans.

Segonament perquè, en la present circumstància, aquestes Decennals coincideixen amb unes dates ben significatives per a la humanitat: l'inici d'un nou mil·lenni, l'inici d'un nou segle, l'inici d'un nou any; i, tot això, ple d'una especial esperança, de la qual després us parlaré. Sense dubte, aquest inici és també bressol dels millors auguris. Diria més, es tracta d'un fet que, per si sol, justifica ja tot un pregó.

Mai no us podré agrair suficientment el fet d'haver-me concedit aquest immerescut honor. Parlar al meu caríssim poble just a l'inici del tercer mil·lenni, tenint en compte la màgia del futur i l'evidència dels seus primers dies, constitueix una imatge fascinant, esperonadora, i alhora és un repte.

Terçerament perquè avui, més que mai, se'm fa present el record del meu pare, el metge Domènech, que va estimar el poble de Valls i els seus conciutadans. Diria jo, i si m'ho permeteu, amb bogeria. La seva dedicació total i absoluta a la seva professió, que exercí amb la més abnegada professionalitat i alhora amb un profund amor al proïsme, va fer que aquells que van haver de menester els seus serveis, el consideressin llavors —i el mantinguin, encara ara, en la seva memòria— com un metge apte i bo, les dues excelses condicions que han d'estar presents sempre en els que es dediquen al meravellós acte de guarir: l'aptitud i la bondat. Avui, i com si el veiés en aquest acte, seria l'home més feliç del món, i els seus ulls ho denunciarien, car hi espurnejaria més d'una llàgrima.

* Pronunciat al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Valls el dia 26 de gener del 2001.

I, per últim, perquè poques vegades hom pot dir amb veu alta i davant d'una congregació tan nombrosa i selecta allò que pensa del seu poble, de la seva gent, dels seus records, de les seves vivències.

Per tot això i per moltes coses més, ciutadanes i ciutadans de Valls, moltes mercès.

El pregó. Introït

En rebre aquest encàrrec de part del meu volgut i distingit senyor alcalde, el primer que vaig pensar fou: Molt bé! Ja has dit que sí, però, i el pregó?

Tot seguit em revingué, en les meves àrees cerebrals de la memòria del passat, la imatge del pregoner del poble que, durant la nostra infantesa i també durant bona part de la nostra joventut, feia una passejada per tot el poble i amb un to semicantat entonava el "Se hace saber". "Es fa saber en nom del senyor alcalde", tot després de l'obligat toc de corneta. M'ha semblat que seguir aquesta litúrgia avui fóra un xic perillós i alhora exposat, ja que les meves habilitats per a fer sonar el laríngic instrument de vent no tan sols són minses, sinó inexistent i, en fer-ho, la possibilitat que caigués un vertader diluvi estaria quasi assegurada.

Així, doncs, en no poder tocar la corneta ni llegir els apunts que m'haurien preparat gustosament el senyor alcalde o el senyor secretari de l'Ajuntament, heus ací que decideixo d'estructurar el pregó.

De mica en mica, m'adono que potser me'n sortiré. Catalunya té un dels tresors de la humanitat més grans en lingüística: la producció monumental del savi català Joan Coromines i Vigneaux, nat a Barcelona el 1905 i traspasat a Pineda de Mar el 1997, en aquell Maresme que feia les delícies del seu cor. I dins una de les seves obres monumentals, el *Diccionari etimològic i complementari de la Llengua Catalana* busquí els significats dels mots pregó i pregoner per tal de saber a què atendre'm; i dins *Onomasticon Cataloniae*, una altra de les seves obres, Valls.

En coincidir la data d'aquest pregó amb l'inici del tercer mil·lenni, les meves paraules es faran ressò del meu intent de copsar, en la seva totalitat, el fenomen humà de la mà de les virtuts del nostre poble. Així, doncs, no us preocupeu, vallencs i vallenques: ni faré citacions històriques farragoses ni us avorriré en relatar prolixament els fets més assenyalats dels deu anys que separen aquestes festes de les decennals del 1991.

Vull expressar en aquest pregó tot allò que faci sentir més a prop nostre el gran missatge del mil·lenni que encetem. En una paraula, vull que sigui el pregó de l'esperança, vull que sigui el pregó de l'amistat, vull que sigui el pregó de l'amor. D'un amor inescrutable, però que ens fa solidaris i alhora ens fa sentir copartícips d'aquest projecte encisador i engrescador de poder participar en la construcció d'un nou món.

Aquest és el punt principal de les meves paraules pregoneres: el pregó de les Decennals del 2001 de la Candela de Valls no poden ésser solament unes referències més o menys il·lustrades dels fets esdevinguts i de la seva avaluació en comparació amb altres fets produïts en l'àmbit autonòmic, nacional o internacional. No, el pregó de les Decennals del 2001, poble de Valls, vol ésser el gran testimoni del que un poble generós, treballador, honest, amatent a la democràcia, modern, pot aportar en el concert de les grans directrius que assenyalaran el camí a seguir a aquesta humanitat febrosa, però amb un clar desig que les petjades vagin cap al bé universal.

¿Quines són, doncs, aquestes principals virtuts del nostre poble i que en aquestes Festes Decennals es mostren com a vertaderes torxes que il·luminen tot el món, atraient cap a Valls nadius i forans?

Per a exposar-les, em serviré dels nostres símbols més arrelats. Així, la bonhomia i l'hospitalitat les trobem representades en les mateixes Festes Decennals. El nostre poble ferm, treballador i cooperatiu, el simbolitzen carismàtics Xiquets de Valls. La família i l'amistat les vetllem a través de la nostra calçotada, que és quelcom més que una simple menjada. És el lloc de retrobada i ensems el lloc on experimentar la veritable amistat i refermar els lligams familiars.

Heus ací, benvolguts compatricis, quines són, al meu entendre, les virtuts que donen la seva pròpia idiosincràsia al nostre poble:

- la bonhomia
- l'hospitalitat
- la fermesa i el seny
- l'esperit treballador i alhora cooperatiu
- l'amor a la família
- l'amistat

Deixeu-me, doncs, desgranar totes i cadascuna d'aquestes virtuts de la manera que, a parer meu, es presenten en el nostre poble. També demano la vostra indulgència perquè, si en algun paràgraf, la meva emoció es desborda, penseu que és fruit de l'enorme felicitat i joia que experimento en aquest moment pel fet de poder palesar tot allò que fa tant de temps portava guardat en les àrees més nobles de la meva escorça cerebral: les del passat, que ja és nostàlgia; les del futur, que constitueixen el fonament de la possibilitat. I, com una anella que relliga el passat —nostàlgia—, amb el futur —possibilitat—, el present: actualitat. Així, doncs, amb aquesta evocació de les estructures de l'escorça cerebral compromeses amb les funcions més exquisides del nostre psiquisme, m'he retrobat amb la descripció ontològica de l'estructura temporal de l'ésser humà feta per l'eminent filòsof Louis Lavelle, el qual va estructurar el temps íntim de la consciència en tres horitzons: passat, present i futur. Malgrat que cal assenyalar el subtil significat diferent d'aquests mots entre els camps filosòficoexistencial i el científiconatural, com subratlla Pedro Gómez Bosque (1965), en ocupar-se d'aquests temes.

Nogensmenys, en el desenvolupament d'aquesta exposició, hi seran simultàniament presents el passat, que amb la seva manera de fer van construir els nostres avantpassats, i també la nostra pròpia experiència ja viscuda; el present que estem construint nosaltres; i el futur, que il·lusiona la nostra vida i n'hi dóna.

Trinitat Ruiz ha elaborat un interessant article il·lustrat amb fotos de Pere Català i Pic sobre les Festes Decennals de la Candela de l'any 1921 i de l'any 1931, amb els records de les vallenques Carme Montserrat i Rosita Torrents i del vallenc Pere Català i Roca, publicat en el número 39 (gener 2001) de la ben documentada i il·lustrada revista *Descobrir Catalunya*. En el text es recorda l'origen religiós de les Festes de la Candela, ja que, com comenta Pere Català:

Segons consta en documents del 1791, els vallencs rebien constantment proves indubtables que la Verge de la Candela, la Patrona de Valls, els protegia de mil i una calamitats, com pestes o plagues de llagosta. Els veïns estaven tan agraïts d'aquests favors continuats que el Doctor i Alcalde Pau Baldrich i Martí va interpretar el sentiment del poble vallenc, de manera que el dia 28 de gener de 1791 va instituir a perpetuïtat les Festes Decennals de la Candela.

En l'obra de Francesc Puigjaner i Gual titulada *Historia de la villa de Valls desde su fundación hasta nuestros días*, publicada el 1881 a la impremta val·lenca de Francisco Pellisser, l'autor manifesta, respecte a l'inici de les Festes Decennals:

En 1791 resolvió la Villa de Valls, por lo que se llamaba «voto de pueblo», celebrar el día 2 de febrero una magnífica fiesta, dedicada á la Virgen de la Candela, la que desde entonces fue proclamada patrona de la Villa. Las calamidades producidas por las constelaciones y la escasez de comestibles y el terror que se apoderó de los ánimos por los sucesos de Francia, hacían volver los ojos de los católicos Vallenses hacia aquella Imagen, á la que desde el siglo catorce tantas veces habían acudido en sus penalidades. Celebrose pues con toda solemnidad dicha fiesta por primera vez, verificándose una lucidísima procesión general, resolviéndose que de igual manera se celebre perpetuamente cada diez años. Este año de 1791 la fiesta fué costeada, por aquella sola vez, por D. Pablo Baldrich y Martí, costándole solo la fiesta religiosa á dicho señor 17 libras 19 sueldos 6 dineros, mezquina cantidad, si no se tuviese en cuenta el valor del dinero en aquella época, y además, que las cofradías y asociaciones que tomaron parte en la fiesta costearon sus gastos respectivos. Estas partidas constan en el auto de instalación y fundación de la nombrada fiesta, recibido por el notario D. Ignacio Casas Ferrer, á 29 de enero de 1791. En dicho auto se hace constar que los gastos de la fiesta de allí en adelante debían correr á cargo de la comunidad de presbíteros.

També en el text de Trinitat Ruiz es fa esment de la progressiva incorporació de la vessant lúdica que Festa Decennal rere Festa Decennal va adquirint un major protagonisme i alhora també s'incrementa la progressiva participació de forans. No tinc cap mena de dubte que la participació cada vegada més notable de forans en les nostres Festes Decennals es deu al fet que, per damunt de tot, en arribar a Valls i conuiu amb el nostre poble, ràpidament descobrien i descobreixen la bonhomia i l'hospitalitat de la gent de la capital de l'Alt Camp i, així, es converteixen en el principal esquer que fa no tan sols de pol d'atracció, sinó quelcom de més meravellós com és que poc després de la seva arribada se sentin ja com a vallencs pròpiament dits.

Certament que no podia trobar imatge més encertada i apropiada que la dels nostres mítics castells per a reflectir la fermesa, l'esperit treballador i alhora cooperatiu del nostre poble. Valls, capital de l'Alt Camp, és també capital castellera per excel·lència. La pinya del castell representa el sòlid fonament que tot un poble fa per a aixecar la torre humana

que acaba coronada per l'enxaneta, l'infant que simbolitza l'esperança, l'*elpis* dels clàssics grecs. L'infant, amb la seva senzillesa, és portador de la clau del progrés, del futur més afortunat. És el gran projecte de la vida; per això, tota mesura presa per garantir els seus drets sempre ens ha de semblar que encara ha d'ésser millorada. Els pobles es diferenciaran i no trigarà massa a arribar aquesta diferenciació entre aquells que tinguin ben elaborada i alhora facin practicar la Declaració Universal dels Drets dels Infants i aquells altres que ni tinguin ni posin a la pràctica les mesures per a garantir els drets dels nens.

Vull acabar el pregó, encara que sigui breument, referint-me a la família i l'amistat, i ho faré de la mà de la nostra menjada per excel·lència: la calçotada. Reunida tota la família (besavis, avis, pares, fills, néts, besnéts) entorn de la graella on es couen els calçots, i després en la seva menjada, s'hi nota quelcom més que la reunió que tot àpat convoca. És això tan meravellós i que es troba per damunt de tot: l'amor. Aquest amor pur i diàfan que ens envolta i que fa que el nostre ànim s'obri de bat a bat i que alhora lliurem el millor de nosaltres; al mateix temps també rebem el millor dels altres. Vallencs, el nostre poble estima, i estima de debò perquè creu fermament en el valor intrínsec de la família i sap exportar l'amor familiar cap a les altres famílies i d'elles a tota la gent del poble, constituint-se així una vertadera i subtil xarxa que ens fa a tots solidaris. I, d'acord amb aquesta solidaritat, deixeu-me que digui que Valls és bressol d'amistat.

Oh, l'amistat és el fruit més selecte de l'arbre de les relacions interhumanes. Aristòtil va dir sobre l'amistat: "és el més necessari per a la vida". Ciceró li dedicà una de les seves obres més meravelloses: *Leli* (de l'Amistat), recentment traduïda al català pel professor Pere Villalba i Verneda i publicada en la prestigiosa col·lecció Fundació Bernat Metge (1999) i de la qual vaig tenir l'honor de fer, l'any passat, la seva presentació en un acte, per a mi memorable, a Sant Cugat del Vallès. L'any 1984, Francesco Alberoni, prestigiós sociòleg italià i catedràtic de sociologia a la Universitat de Milà, va publicar un llibre (1984, 1a edició italiana) dedicat exclusivament a l'amistat i que ha titulat *L'Amicizia* (l'Amistat) on es fa una minuciosa dissecció del què és, de la seva gènesi i de les seves plurals formes d'expressar-se. A Valls, el conreu de l'amistat diria que constitueix un valor sagrat. Una bona amiga, un bon amic ho mereixen tot, car com diu Pedro Laín Entralgo, en la seva lluminosa i ben construïda obra *Crear, esperar, amar* (1993), en l'amistat es fusionen de forma complementària l'amor com a Eros (amor d'aspiració) i l'amor com a Agape (amor d'efusió). Ciutadanes i ciutadans de Valls, també volguts forans, aquesta sala, aquesta plaça, ara i aquí, són testimonis del gran desplegament de l'amor com a Agape; fruïm de la nostra vella o jove amistat, i el meu cor en la part més íntima del seu ventricle esquerre guardarà per sempre aquest delicat i preat do que m'heu fet: la vostra Amistat!

Il·lustríssim Senyor Alcalde, he dit.